

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ภูมิหลัง

บุคคลที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายอันสูงยิ่งได้ จำเป็นจะต้องบำเพ็ญคุณความดีที่ยิ่งยวดมาก่อน คือจะต้องมีบารมี กล่าวเฉพาะบุคคลผู้ประเสริฐสูงสุดในโลก ผู้รู้แจ้งโลก ผู้เป็นครูของเทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย หากบุคคลผู้เสมอเหมือนมิได้คือ สมเด็จพระบรมศาสดาอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเต็มเปี่ยมด้วยพระบารมีทั้ง 10 ประการ ได้แก่ 1) ทาน 2) ศีล 3) เนกขัมมะ 4) ปัญญา 5) วิริยะ 6) ขันติ 7) สัจจะ 8) อธิษฐาน 9) เมตตา 10) อุเบกขา ก่อนที่พระองค์จะทรงบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ต้องทรงเวียนว่ายตายเกิดในภพน้อยภพใหญ่เสวยพระชาติเป็นสัตว์เดรัจฉานบ้าง เป็นมนุษย์บ้าง เป็นเทวดาบ้าง เป็นพรหมบ้าง นับชาติไม่ถ้วน ในพระชาติหนึ่งๆก็ได้บำเพ็ญบารมีเป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งมีในมหานิบาดชาดก 10 เรื่อง ก่อนที่จะประสูติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ คือ เจริญชาดก มหาชนกชาดก สุวรรณสามชาดก เนมิราชชาดก มโหสถชาดก ภูริทัตตชาดก จันทกุมารชาดก นารทชาดก วิฑูรชาดก และเวสสันดรชาดก ในพระชาติหนึ่งของชาดกที่น่าสนใจและเป็นแนวทางที่จะนำมาปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตปัจจุบันนี้ได้เป็นอย่างดีและตรงกับประเด็นปัญหาของคนในปัจจุบันคือพระชาติที่เสวยพระชาติเป็น ภูริทัตตกุมารซึ่งบำเพ็ญศีลบารมี อันเป็นธรรมที่เป็นแม่บทของธรรมทั้งหลาย (พระมหาเลอเดช วรวิโส 2548, หน้า 1)

มนุษย์เกิดมาต้องหมั่นสร้างคุณความดีเป็นสิ่งที่ต้องทำเองไม่สามารถทำแทนกันได้ ดังที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) พรหมรังสี ท่านกล่าวว่า "บุญเราไม่เคยสร้าง ใครที่ไหนจะมาช่วยเจ้า" "ลูกเอ๋ย ก่อนจะเที่ยวไปขอบารมีหลวงพ่อก็คือ เจ้าจะต้องมีทุนของตัวเองคือบารมีของตนเองเป็นทุนไปก่อน เมื่อบารมีของเจ้าไม่พอ จึงค่อยขอยืมบารมีคนอื่นมาช่วย มิฉะนั้นเจ้าจะเอาตัวไม่รอด เพราะหนี้สิน ในบุญบารมีที่เที่ยวไปขอยืมมาจนพ้นตัว เมื่อทำบุญทำกุศลได้บารมีมา ก็ต้องเอาไปผ่อนใช้หนี้เขาจนหมด ไม่มีอะไรเหลือติดตัว แล้วเจ้าจะมีอะไรไว้ในภพหน้าหมั่นสร้างบารมีไว้.. แล้วฟ้าดินจะช่วยเอง" "จงจำไว้นะ เมื่อยังไม่ถึงเวลาเทพเจ้าองค์ใดจะคิดช่วยเจ้าไม่ได้ ครั้นถึงเวลา ทั่วฟ้าจบดิน ก็दानเจ้าไม่อยู่ จงอย่าไปเร่งเทวดาฟ้าดินเมื่อบุญเราไม่เคยสร้างไว้เลยจะมีใครที่ไหนมาช่วยเจ้า" และหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ท่านกล่าวว่า "เราทั้งหลาย ต่างเกิดมาด้วยวาสนามีบุญพอเป็นมนุษย์ได้อย่างภาคภูมิ" ดังที่ทราบกันอยู่แก่ใจ อย่าลืมตัว ลืมวาสนา โดยลิ้มสร้างคุณงามความดี เสริมคอกพลาติของเราที่เคยเป็นมนุษย์ ศาสนาเป็นหลักในการตรวจดูตัวและผู้อื่นได้อย่างแม่นยำ ไม่มีวิชาใดในโลกเสมอเหมือน สิ่งดี สิ่งชั่วที่มีและเกิดอยู่กับคนทุกระยะ มีใจเป็นศรัทธา พาให้สร้างกรรมประเภทต่างๆ จนเห็นได้ชัดว่า กรรมมีอยู่กับผู้ทำ มีใจเป็นเหตุของกรรมทั้งหมด "ศีลเป็นที่พึ่งเบื้องต้น เป็นมารดาของกัลยาณธรรมทั้งหลาย เป็นประมุขของธรรมทั้งปวงเพราะฉะนั้นควรชำระศีลให้บริสุทธิ์ สอดคล้องกับจักรพงศ์ โปบุลย์

(2551, บทนำ) ที่กล่าวว่า เบื้องหลังแห่งความสำเร็จใดๆ นั้นก็คือ คีลนี้เอง ความร่ำรวยยิ่งกว่า เศรษฐี ก็มาจากคิล ได้ความมียั่งยืน มีความสุข สุขภาพแข็งแรงก็มาจากคิล การที่เราต้องเจอ ความทุกข์ทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นความพิการแต่กำเนิด หรือความป่วยไข้ ความยากจน ความ พินาศของทรัพย์สิน โจรปล้น ไฟไหม้บ้าน แม้กระทั่งการถูกจองจำ ถูกใส่ร้ายทั้งหมดนี้เกิดจาก การที่เราคิดคิลมาในอดีต ถ้าเราทำคิลแล้ว แม้จะทำดีอื่นใด ก็มาลบล้างตรงนี้ได้เพียงแค่ ผ่อนหนักเป็นเบาเท่านั้น ตัวเราในวันนี้เป็นผลมาจากคิล และการทำดีอื่นที่เราเคยทำมาในอดีต นี้คือคำตอบว่าเราเกิดมาทำไมถึงมีอะไรไม่เท่ากัน ทำไมถึงโชคไม่ดีเท่ากัน ทำไมดวงดีไม่ เท่ากัน (จักรพงษ์ ไพบูลย์, 2551, หน้า 5)

ในหลวงของปวงชนชาวไทยก็อยู่ในข่ายนี้เพราะตลอดระยะเวลาหกทศวรรษที่ผ่านมา นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ ย่อมเป็นที่ประจักษ์แก่ปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าในพระราชจริยาวัตร และพระราชกรณียกิจนานัปการที่ ได้ทรงบำเพ็ญสร้างความผาสุกแก่พสกนิกรชาวไทย ทั้งยังดำรงไว้ซึ่ง"ธรรม" ทั้งปวง ทรงเปรียบ ประดุจแสงสว่างที่คอยส่องนำทางการพัฒนาประเทศให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนมาโดยตลอด ด้วยมีพระปณิธานอันแน่วแน่ที่จะเสียสละประโยชน์สุขส่วนพระองค์เพื่อพสกนิกรชาวไทย สม ดังที่ได้พระราชทานพระปฐมบรมราชโองการเป็นพระราชสัตยาธิษฐานว่า "เราจะครองแผ่นดิน โดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" ทั้งพระราชทานคำสอนและทรงคิดค้น รูปแบบกระบวนการพัฒนาที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคน ยึดหลักธรรมคำสั่งสอนของ พระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์และการมีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชน และภูมิสังคมที่ แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคและท้องถิ่น ทั้งพระราชทาน "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" อัน ประกอบไปด้วยหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวปฏิบัติตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับ ชุมชนจนถึงระดับรัฐในการบริหารประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2549, หน้า ปฐมบท)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในมาตรา 81 ว่า "รัฐต้องจัด การศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมจัดให้มี กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคมสร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การ ปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยใน ศิลปะวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาประเทศ พัฒนา วิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ " และรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตราที่เกี่ยวกับการศึกษา มาตราที่ 80 รัฐต้องดำเนินการ ตามนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุขการศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้ (3) พัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัด

ให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (6) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวทางพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานทางจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะ และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การที่นำพระปฐมบรมราชโองการ รัฐธรรมนูญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มาเสนอเพื่อจะชี้ให้เห็นว่าทุกฝ่ายพยายามที่จะแก้ปัญหาของบ้านเมืองแต่ปัญหาที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ปัญหาอาชญากรรมเกี่ยวกับชีวิต ทรัพย์สิน เพศ อบายมุข ปัญหาการศึกษา เช่นปัญหาครูทำโทษนักเรียน นักเรียนทะเลาะกัน นักเรียนถูกข่มขืน ถูกกระทำชำเรา นักเรียนมีขมขื่นแย่งผู้ชายคนเดียวกัน นักเรียนผิดหวังทางการเรียนแล้วฆ่าตัวตาย นักเรียนติดยาเสพติด ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้ไม่ว่าจะเป็นปัญหาใกล้ตัว หรือไกลตัว ปัญหาเหล่านี้จะมีเพิ่มมากขึ้นทุกวันและปัญหาต่างๆ ก็มีสาเหตุส่วนใหญ่เพราะคนในสังคมไม่มีศีลห้า คือเรื่องของการฆ่า การเบียดเบียน การเอารัดเอาเปรียบกันในเรื่องผลประโยชน์ การผิดประเวณี ข่มขืนกระทำชำเราไม่เว้นแม้แต่ในวงการศึกษายังถูกหลอกลวง ในโลกยุคเทคโนโลยีทันสมัย มีการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตเข้ามามากจน สุดท้ายก็มาลงที่ยาเสพติดทั้งหลาย ทั้งๆ ที่ทุกฝ่ายก็พยายามแก้ปัญหา ดังเช่นที่พระมหาเลอเดช วรวิโส (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาบารมีของพระมหोสด พบว่า การแก้ปัญหาต่างๆ ของพระมหोสดนั้นใช้ปัญญาอันประกอบไปด้วยศีลและเมตตาธรรมมาแก้ปัญหา พระครูสุขุมสังฆการ (วรมช โพธิสาโร) (2548, บทคัดย่อ) การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน : ศึกษากรณี พระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนฺติโก) สรุปว่าการนำหลักพุทธธรรมของท่านมาประยุกต์ใช้นั้นเป็นผลดีต่อตัวเยาวชนเอง และต่อผู้ปกครอง ต่อครูอาจารย์ผู้ให้การอบรมสั่งสอน ทั้งฝ่ายวิชาการและฝ่ายปฏิบัติฝึกปรือ เพื่อให้พุทธธรรมเป็นอีกวิธีหนึ่ง ในการลดปัญหาของเยาวชนที่มีพฤติกรรมอันไม่

เหมาะสม ขณะเดียวกันเพื่อเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของเยาวชนให้เป็นผู้มีความประพฤติดี เป็นที่พึงประสงค์ของสังคมประเทศชาติสืบไป พระมหาประนอม ทองไพบูลย์ (2549, บทคัดย่อ) ได้สร้างหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการลดความทุกข์ เพิ่มความสุข สำหรับอุบาสก อุบาสิกา พบว่า อุบาสก อุบาสิกามีความสุขเพิ่มขึ้นหลังการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ พระมหาสิริชัย เสรีไตรรัตน์ (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมศีลธรรม ค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสุข คั่งใจและกระตือรือร้นในการฝึกอบรมและ ทำคะแนนได้สูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนของ สุวรรณ พลเชื้อ (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้เรื่องเบญจศีลและเบญจธรรม โดยใช้ หนังสือนิทานประกอบภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีความรู้เรื่องเบญจศีลเบญจธรรมมาก พระครูปลัดเก่ง กัลยาณกิตติคุณ (2550, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องมูสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าหลังการ ฝึกอบรมนักเรียนมีพฤติกรรมทางมูสาวาทลดลงอย่างมีนัยสำคัญ..ทางสถิติที่ระดับ .05 พระสุรเชษฐ์ แสงเจริญ (2550, หน้า 90) ได้พัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้าน ความเมตตา สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 สรุปผลว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการฝึกอบรม คามโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพระใส สิบัญญา (2550, บทคัดย่อ) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การเจริญสติ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัด ลพบุรี พบว่านักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าการใช้ หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษามีการควบคุมอารมณ์หลังการใช้ หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการประเมินระหว่าง ฝึกอบรมพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการเจริญสติและสามารถปฏิบัติตามกิจกรรมอยู่ในระดับ มาก หลังจากอบรม 3 เดือน ประเมินอีกพบว่านักศึกษามีพฤติกรรมการเจริญสติไม่แตกต่างกับ หลังการใช้หลักสูตร และรวมทั้งการควบคุมอารมณ์ก็ไม่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ยังไม่สามารถ ที่จะหยุดปัญหาอาชญากรรมที่เป็นสิ่งใกล้ตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น การถูกลัก ทรัพย์ รังราวทรัพย์ ชิงหรือปล้นทรัพย์ เกี่ยวกับชีวิต เช่น การถูกทำร้ายร่างกาย ถูกฆาตกรรม เกี่ยวกับเรื่องเพศ เช่น การถูกข่มขืน กระทำชำเรา ค้าประเวณี เกี่ยวกับอบายมุข เช่นการพนัน ยาเสพติด เป็นต้น ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาทางสังคม แยกหนีไปสู่ปัญหาด้านสิทธิ มนุษยชน ปัญหาคุณภาพชีวิต ปัญหาการเมือง รวมถึงปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งการอธิบาย ปัญหาอาชญากรรมในรูปแบบของการเจริญเติบโต หรือการเพิ่มขึ้นของจำนวนอาชญากรรมนั้น เป็นลักษณะที่คล้ายกับการอธิบายเรื่องการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจของนักเศรษฐศาสตร์ทั้งนี้

เพราะปัญหาอาชญากรรมมีรูปแบบของการเพิ่มขึ้น และลดลง ซึ่งควรจะนำกรณีที่เป็นประโยชน์เหล่านั้นมาศึกษาให้ต้องแท้และนำไปแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในระยะยาวต่อไป

จากการสำรวจสถิติอาชญากรรมของสมาคมนักข่าวอาชญากรรมแห่งประเทศไทย ปัญหาอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์ เกี่ยวกับชีวิต เกี่ยวกับเพศ เกี่ยวกับอบายมุข จากสำนักงานตำรวจแห่งชาติพบว่าอาชญากรรมแต่ละประเภทมีอัตราเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2547 -2549 เฉลี่ยร้อยละ 13.6 แต่ปัญหาต่างๆ เช่น ยาเสพติดก็ยังจับได้ทุกวัน การลักขโมย จี้จก ชิง รังราวทอง โจรกรรมอันธพาลข้ามชาติ ก็ยังมี ปัญหาการข่มขืนกระทำชำเรา ไม่ว่าจะเด็ก ผู้ใหญ่ แม้กระทั่งคนพิการก็ยังไม่วั้น ในวงการศึกษาก็มีเช่น ครูทำโทษเด็ก นักเรียนด่าทอสถาบันทะเลาะกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรวิรัช นาคกรรพ (2552, หน้า 1-2) ซึ่งพบว่าเด็กไทยกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ ในระดับมัธยมศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตกอยู่ในวัฏจักรของการทะเลาะวิวาท ต้นเหตุของความรุนแรงในเด็กนั้นมาจากทั้งครอบครัว สื่อ และพื้นฐานทางสังคม และอมรวิรัช นาคกรรพ ได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาไว้ว่า ในระยะยาวจะต้องทำให้เด็กและวัยรุ่นรู้จักจัดการความรุนแรง “ในประเทศสหรัฐอเมริกา ประสบปัญหานี้มากกว่าบ้านเรามาก ในอเมริกามีเด็กในระบบการศึกษาประมาณ 50 ล้านคน และพบว่ามีเด็กกว่า 200,000 คน เคยพกปืนไปโรงเรียนเพื่อป้องกันตัว ซึ่งฟังดูแล้วน่ากลัวมาก ดังนั้นในอเมริกาขณะนี้จึงกำลังใช้ความพยายามสอนในเรื่องของสันติศึกษา ให้เด็กหัดทะเลาะกันอย่างสร้างสรรค์มากขึ้น โดยให้เด็กสองคนทะเลาะกันแล้วถ่ายวิดีโอให้ดูว่า เวลาทะเลาะกันแล้วเป็นอย่างไร หน้าสวยๆ เป็นหน้ายิ้ม ให้เด็กเกลียดกลัวความโกรธ เด็กจะได้รู้สึกชิงชิงความโกรธและชะงะชะงะการใช้กำลัง และเมื่อโตขึ้นก็จะมีวิชาคลี่คลายความขัดแย้ง และหาทางออกอย่างสันติวิธี” อมรวิรัช นาคกรรพ ให้ข้อมูลว่า งานวิจัยในสหรัฐชี้ชัดว่าที่เด็กทะเลาะกัน ดีกัน มาจาก 2 สาเหตุใหญ่ คือ 1. พูดยไม่รู้เรื่อง 2. พูดยไม่เข้าหูกัน เพราะฉะนั้น การลดปัญหานี้ในระยะยาว ไม่ใช่เพียงแค่ให้เด็กมีทักษะคลี่คลายความขัดแย้งเท่านั้น แต่ต้องมีทักษะในการสื่อสารที่ดีด้วย ฝึกให้เป็นคนพูดดีด้วย ฝึกให้เป็นคนพูดเป็น พูดดี พูดตรง และพูดแล้วเข้าใจ “ในระยะยาวโรงเรียนในประเทศไทยควรแก้ปัญหาด้วยการสอนทักษะชีวิตมากขึ้น สอนให้เด็กรู้จักคลี่คลายความขัดแย้งอย่างสันติวิธี สอนให้มีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ส่วนระยะสั้นเด็กที่มีพลังลบในตัวมากๆ หากเราไปลงโทษหรือไล่ออกจากโรงเรียนอาจจะเป็นการเพาะสิ่งร้ายในตัวเด็กมากขึ้น จนในอนาคตเด็กเหล่านี้อาจกลายเป็นอาชญากรได้” ดังนั้น คิดว่าทางออกคือต้องให้เด็กกลุ่มนี้นำพลังร้ายในตัวออกมาเป็นงานที่สร้างสรรค์ การเปิดพื้นที่ทางสังคมทั้งในโรงเรียน และชุมชนให้เด็กได้บำเพ็ญประโยชน์ ทำงานที่ดีเพื่อคนอื่น ได้สัมผัสถึงการได้เอื้ออาทรคนอื่น แล้วได้รับความรัก ความขอบคุณ ความเมตตา กลับคืนมา เชื่อว่าจะช่วยเปลี่ยนพลังร้ายในตัวเด็กให้เป็นพลังดีได้ ซึ่งยังไม่สายเกินไป

ปัญหาแท้ๆ จึงเกิดอยู่ภายในจิตใจคนที่เต็มไปด้วยความไม่รู้ (อวิชชา) ซึ่งแสดงออกมาทางความอยากได้เกินความจำเป็น หรืออยากได้สิ่งที่ไม่ใช่ของตนเอง แสดงออกมาทางความไม่

พอใจ หรือความโกรธเมื่อเห็นสิ่งที่ไม่ถูกใจ ชัดใจก็จะไปสิ้นสุดที่เบียดเบียนกันฆ่ากันหรือเอาชีวิตกัน และที่สำคัญคือความลุ่มหลงในวัตถุ ทั้งที่เป็นของตนเองและไม่ใช่อะไรของตนเอง ที่สำคัญมีวามมาในกามคุณทั้งห้า อันเป็นเหตุให้ล่วงประเวณีกัน ในเมื่อชีวิตของเราเต็มไปด้วยอวิชชา ซึ่งสอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช. 2545-2559 การพัฒนาการที่เป็นบูรณาการจะต้องมุ่งพัฒนาจิตให้ยึดมั่นในสันติสุข อยู่ในกรอบของศีลธรรมของแต่ละศาสนา ขจัดอวิชชา ดัศเหา และอุปทาน อันเป็นปอบเกิดแห่งทุกข์ ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของทั้งมนุษย์และธรรมชาติและความรู้ที่ได้พัฒนาไปโดยการฝึกจนรู้แจ้ง ชัดเจนเป็นสัมมาทิฐิ มีอิสรภาพเข้าใจในแก่นแท้ที่เป็นหัวใจแห่งศาสนธรรมของพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่น ที่ผดุงความดีงามของจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้น (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2545 – 2559 , หน้า 4) การบูรณาการแห่งชีวิตต้องเป็นไปอย่างยั่งยืน สอดคล้องกลมกลืน และอยู่ได้กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ชีวิตจึงต้องเรียนรู้ความจริงของธรรมชาติ เรียนรู้ความสัมพันธ์ที่กลมกลืนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันทำให้เกิดจินตนาการเห็นความงามและสุนทรียภาพของชีวิตคำว่าศาสตร์จึงหมายถึงธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ เปรียบได้กับการสร้างบารมีของพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ปัญหาต่างๆดังที่ได้กล่าวมาแล้วพอจะแยกได้เป็น 2 ประเด็นคือปัญหาที่เกิดกับพฤติกรรมทางกายกับวาจา และทางใจ ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2550, หน้า 348) กล่าวว่า คนแยกเป็น ด้านจิตใจ ในการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือแสดงออกทุกครั้งจะมีการทำงานของจิต และมีองค์ประกอบด้านจิตเกี่ยวข้อง เริ่มแต่ต้องมี เจตนา ความตั้งใจ ตั้งใจหรือเจตจำนง และมีแรงจูงใจอย่างใดอย่างหนึ่งพร้อมทั้งมีความรู้สึกสุข หรือทุกข์ สมาย หรือไม่สมาย และปฏิกิริยาต่อจาก สุข ทุกข์นั้น เช่นชอบใจหรือไม่ชอบใจ อยากจะได้ อยากจะเอา หรืออยากจะหนี หรืออยากจะทำลาย ซึ่งจะมีผลชักนำพฤติกรรมทั้งหลาย ตั้งแต่จะให้ดูอะไร หรือไม่ดูอะไร จะพูดอะไร จะพูดกับใครอย่างไร พฤติกรรมทางกายหรือกายกรรมได้แก่ปัญหาการประทุษร้ายชีวิต การเบียดเบียนกัน การประทุษร้ายเพื่อทรัพย์สิน การล่วงละเมิดทางเพศ และการเสพสิ่งเสพติดทั้งหลาย พฤติกรรมทางวาจา หรือวจีกรรมก็แสดงออกทางการหลอกลวง เพื่อทรัพย์สิน เพื่อล่วงประเวณี เพื่อชีวิต ตลอดจนเพื่อหลีกเลี่ยงความผิดตามกฎหมายซึ่งพฤติกรรมต่างๆเหล่านี้มีผลตามมาคือความทุกข์กาย ทุกข์ใจและได้สั่งสมมานานไม่ใช่ว่าเพิ่งจะเกิด ส่วนทางใจสาเหตุที่เป็นดังนี้ เพราะมโนวิญญาณหรือใจที่มีอวิชชาคือความไม่รู้เป็นเหตุพื้นฐาน อันมีความโลภ ความโกรธ ความหลงเป็นบริวารที่ส่งผลต่อการกระทำทางกายและวาจา เราต้องยอมรับอยู่อย่างหนึ่งว่า ร่างกายของมนุษย์และสัตว์นี้มีใจครองอยู่ มีใจเป็นหัวหน้าที่คอยบังคับให้กายและวาจาทำอะไรก็ได้ ตามที่ใจปรารถนา ถ้าปรารถนาดี การกระทำก็จะมีผลเป็นกุศล ซึ่งทุกคนต้องการแต่ถ้าปรารถนาไม่ดีผลก็ออกมาเป็นอกุศล ซึ่งจริงๆแล้วมนุษย์ไม่ต้องการ แต่ก็มีแรงผลักดันให้เกิดปัญหาขึ้นได้และก็เป็นปัญหาอยู่จนทุกวันนี้

จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึก ในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความ เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ จะเห็นได้ว่าหลักสูตรมุ่ง พัฒนาคนให้มีคุณธรรมควบคู่กับความรู้ และกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระที่ความความเกี่ยวข้องกันเรื่องการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมโดยตรงแต่ จากการศึกษาสาระการเรียนรู้ตามมาตรฐาน ส1.1 และ 1.2 แล้ว หลักสูตรยังไม่ชี้ชัดเรื่องของการ ปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมให้นักเรียนยึดเป็นแนวทางได้ จึงได้มีการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา พระพุทธศาสนาเรื่อง ศิลบารมีขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติแก่นักเรียน

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง ศิลบารมี สอดคล้องกับเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 27 วรรคแรกที่กำหนดให้การ จัดทำหลักสูตรเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบ อาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ เป็นการสร้างความตระยะยาวแบบยั่งยืน สอดคล้องกับพระ ราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ว่า"การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการ สร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล สังคม และบ้านเมืองใด ให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนล้นพอกเหมาะกันทุกๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้น ก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนา ให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด" และสอดคล้องกับหลักสูตรสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังกล่าวแล้ว

### ความมุ่งหมายในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายทั่วไปเพื่อพัฒนาหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง ศิลบารมี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 และความมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง ศิลบารมี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง ศิลบารมี กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง ศิลบารมี กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

4. เพื่อประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศิลปกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

#### ความสำคัญของการวิจัย

1. โรงเรียนได้หลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศิลปกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เป็นแนวทางให้นักเรียนนำหลักธรรม คือ ศิล ไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต และพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่เหมาะสมทั้งทางกาย วาจาและใจ
3. นักเรียนได้พัฒนาจิตใจ และเป็นคนดีตามเจตนารมณ์ของจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตรแกนกลาง
4. เป็นแนวทางให้ผู้บริหารคณะครูในโรงเรียนทั่วไป นำไปพัฒนานักเรียนตามหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศิลปกรรม
5. คณะครูและนักเรียนร่วมกันส่งเสริมการปฏิบัติธรรมตามแนวทางศิลปกรรม

#### ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสหวิทยาเขตสามชุก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 15 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 170 คน
  - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองหลักสูตร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนองโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 18 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลากโรงเรียน
2. ตัวแปรที่ศึกษา
  - 2.1 ตัวแปรต้น คือ หลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง ศิลปกรรม
  - 2.2 ตัวแปรตาม
    - 2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
    - 2.2.2 พฤติกรรมทางกาย วาจา
    - 2.2.3 เจตคติที่มีต่อหลักสูตร
3. ระยะเวลาในการใช้หลักสูตร
 

ผู้วิจัยได้ใช้หลักสูตรทำการสอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ใช้ระยะเวลาสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง จำนวน 7 สัปดาห์ รวมระยะเวลาทั้งหมด 14 ชั่วโมง

#### 4. เนื้อหา

หลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง ศิลบารมี กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาของหลักสูตรแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

##### 4.1 หลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง ศิลบารมี

###### 4.1.1 พุทธประวัติ (ย่อ)

###### 4.1.2 ศิลบารมี

###### 4.1.3 ซาดกเกี่ยวกับศิลบารมี

###### 4.1.4 หัวข้อธรรมที่สงเคราะห์กับศิลบารมี

##### 4.2 การบำเพ็ญศิลบารมี

#### นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยให้ความหมายคำนิยามศัพท์เฉพาะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้ว ให้ดียิ่งขึ้น ในลักษณะการเพิ่มรายละเอียดของเนื้อหาและปรับกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด โดยมีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร โดยการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง ประเมินหลักสูตรฉบับร่าง และปรับปรุงหลักสูตรฉบับร่าง 3) การทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

หลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง ศิลบารมี หมายถึง การปรับหลักสูตรพระพุทธศาสนาตามเนื้อหาที่มีอยู่แล้ว ให้ดียิ่งขึ้นในลักษณะการเพิ่มรายละเอียดของสาระให้ชัดเจน หรือปรับกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

ศีล หมายถึง เจตนาละเว้น ส้ารวมและระวัง กาย วาจาให้เป็นปกติคือว่าเป็นปกติที่คนและสัตว์ทั้งหมดต้องการ คือไม่ต้องการให้ใครมาทำอันตรายกับเราแบบนั้น ไม่ต้องการให้ใครเขามาฆ่า ไม่ต้องการให้ใครเขามาทำร้าย ไม่ต้องการให้ใครเขามาลักของขโมยของ ยื้อแย่งของ และทรัพย์สิน ไม่ต้องการให้ใครมาเยี่ยงของรัก ไม่ต้องการให้ใครโกหก ไม่ต้องการให้ใครเขาเห็นว่าเราเป็นคนบ้า ในที่นี้ได้แก่การดื่มสุราเมรัย ของมีนเมา

บารมี หมายถึง คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยั้งยวด เพื่อบรรลุจุดหมายอันสูงยังมี 10 คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา

ศิลบารมี หมายถึง การรักษาศีลด้วยเจตนา เป็นการรักษาใจไม่ให้โกรธ ไม่ว่าร่างกายจะเป็นอะไรก็ช่าง หรือระวังรักษาใจไม่ให้ใช้กาย วาจาเพื่อไปทำกรรมอันหยาบได้แก่การฆ่า การ

เบียดเบียนผู้อื่นหรือสัตว์อื่น การไม่ทำอย่างนี้แล้วเป็นผลให้เกิดความเมตตา กรุณาและมี  
ความสุข ความเจริญ

**ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเรื่อง ศิลปกรรมที่ได้จากการทำ  
แบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น

**พฤติกรรมทางกาย วาจา** หมายถึง พฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้เป็นการกระทำ  
ทางกาย เรียกว่ากายกรรม การกระทำทางวาจา เรียกว่าวจีกรรม และการกระทำทางใจเรียกว่า  
มโนกรรมของบุคคลเป็นการกระทำทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการกระทำไปโดยรู้ตัว มีเจตนา หรือไม่  
รู้ตัว ไม่มีเจตนา ก็ได้ คนอื่นจะสังเกตเห็นหรือไม่ก็ตาม และเป็นการกระทำที่ผู้อื่นจะเห็นได้หรือ  
ไม่ได้ก็ตาม ย่อมมีผลต่อผู้กระทำทั้งนั้น

**เจตคติที่มีต่อหลักสูตร** หมายถึง ความรู้สึกภายในของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร  
รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศิลปกรรม อันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะ  
กรรม และความรู้สึกดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดให้นักเรียนแสดงพฤติกรรม หรือแนวโน้มของการ  
ตอบสนองต่อหลักสูตรไปในทางที่ดี เพราะอยู่บนพื้นฐานของจิตที่มีศิลปะเป็นที่ตั้ง

**นักเรียน** หมายถึง ผู้เรียนที่อยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา  
2552 โรงเรียนวัดหนองโรง สหวิทยาเขตสามชุก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 3  
ตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

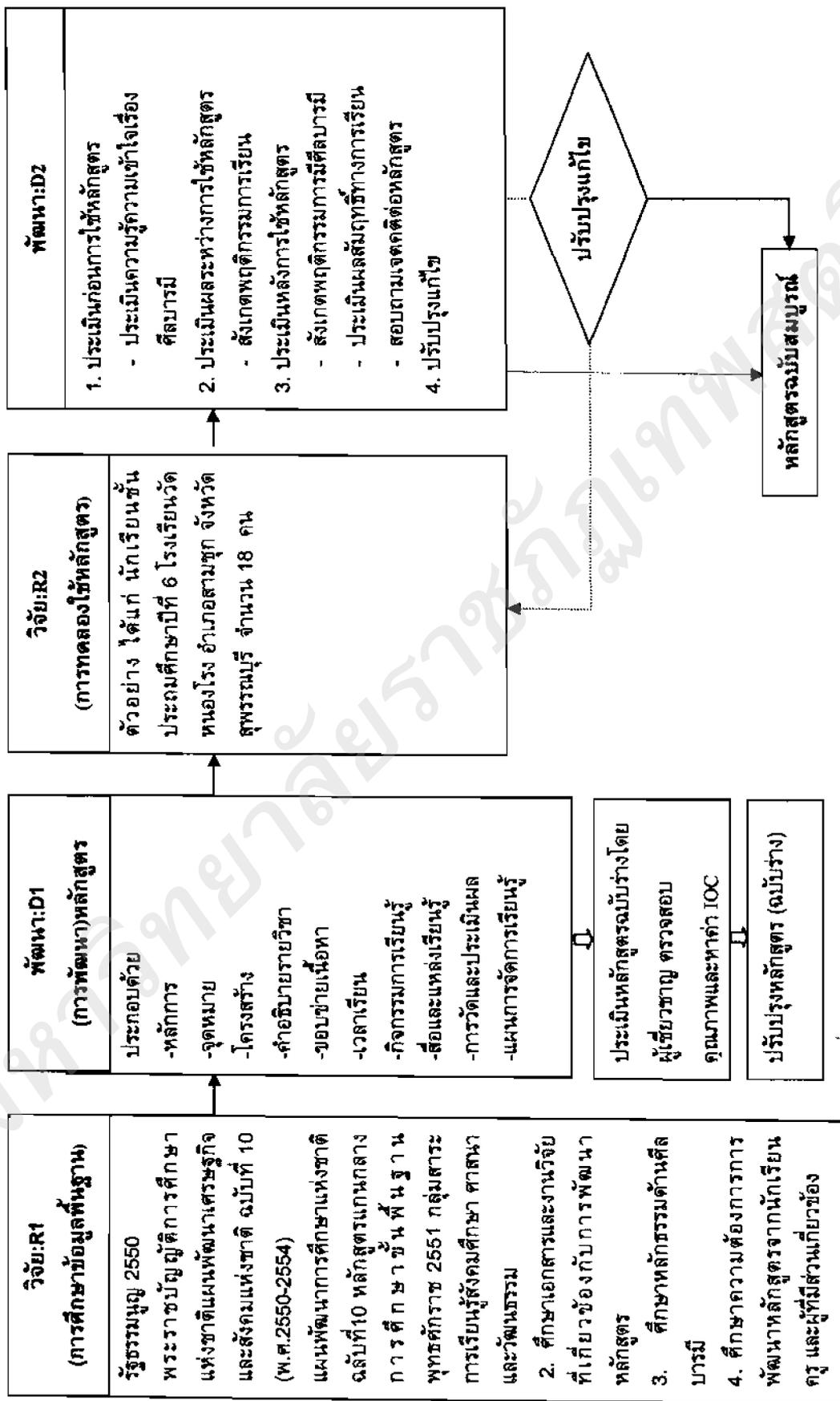
#### กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง ศิลปกรรม กลุ่มสาระ  
การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้วิจัย  
ได้ศึกษาแนวคิด และงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร พบว่ามีนักการ  
ศึกษาเสนอแนวคิดแสดงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p.99) เสนอ  
แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตร โดยให้หลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตรไว้ว่า ในการ  
จัดหลักสูตรและการสอนนั้น ควรให้สอดคล้องกับหลักการ 4 ประการเพื่อตอบคำถามในการ  
พัฒนาหลักสูตร คือ 1) มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจัดให้ 2) ควรจะจัด  
ประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง เพื่อช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ 3) จะจัด  
ประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะมีประสิทธิภาพสูงสุด 4) จะประเมินผลของ  
ประสบการณ์ในการเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่า บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทาบา (Taba,  
1962, p.12) ได้เสนอขั้นตอนการสร้างหลักสูตรไว้ดังนี้ 1) วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ  
โดยสำรวจปัญหาและความต้องการของสังคม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดความมุ่ง  
หมาย 2) กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยนำข้อมูลจากการสำรวจในข้อ 1 มาวิเคราะห์  
เพื่อจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของสังคม และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น 3) คัดเลือก  
เนื้อหา โดยคัดเลือกเนื้อหาความรู้ที่จะต้องนำมาสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตรงกับความรู้

ต้องการ และความจำเป็นของสังคม โดยพยายามคัดเลือกเนื้อหาที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้ 4) จัดอันดับเนื้อหาวิชา โดยพิจารณาถึงความยากง่ายของสาระวิชาความต่อเนื่องของเนื้อหาวิชา เพื่อจัดว่า วิชาใดจะเรียนก่อนหรือเรียนทีหลัง 5) คัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อมาเสริมเนื้อหาวิชาและกระบวนการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ 6) จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการจัดลำดับก่อนหลัง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ 7) การประเมินผลซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายเป็นการประเมินผลประสิทธิภาพของหลักสูตรว่า มีการกำหนดเนื้อหาวิชาอะไรบ้าง มีประสบการณ์การเรียนรู้อะไรบ้าง และบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้จะยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของอานาจอห์นสันแบ็น (2532, หน้า 24) ที่ผสมผสานหรือบูรณาการองค์ประกอบที่สำคัญและสอดคล้องกับปัญหาและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม และความเจริญก้าวหน้าของวิชาการ เทคโนโลยี ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและความต้องการของผู้เรียน โดยแสดงออกมาเป็น โมเดลสปาย (SPIE Model) ดังนี้ 1. การวิเคราะห์สถานการณ์ (situation) 2. การวางแผนหลักสูตร (planning) 3. การนำหลักสูตรไปใช้ (implementatation) และ 4. การประเมินผล (evaluation) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533 หน้า 76-77) เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร ซึ่งประกอบด้วยระบบที่สัมพันธ์กัน 3 ระบบ คือ 1) ระบบการร่างหลักสูตร ประกอบด้วย 1.1) สิ่งที่กำหนดหลักสูตรคือการเตรียมการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร 1.2) รูปแบบหลักสูตรหลังจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานแล้วก็เป็น การตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรซึ่งจะประกอบไปด้วยโครงสร้างและองค์ประกอบหลักสูตร 1.3) การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร เมื่อร่างหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้วก่อนจะนำไปใช้จะต้องตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเพื่อศึกษาความเป็นไปได้พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข 1.4) การปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ 2) ระบบการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย 2.1) การขออนุมัติหลักสูตรเป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอหน่วยงานบังคับบัญชา เพื่อให้ความเห็นชอบและสั่งการ 2.2) การวางแผนใช้หลักสูตรโดยการประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเตรียมงบประมาณ การเตรียมความพร้อมของบุคลากรวัสดุหลักสูตร บริการสนับสนุนและสถานที่ ระบบบริหารของสถานศึกษา การอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูผู้สอน การประเมินผล และติดตามการใช้หลักสูตร 2.3) ดำเนินการใช้หลักสูตรและบริหารหลักสูตร 3) ระบบการประเมินหลักสูตรเป็นระบบสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 3.1) วางแผนการประเมินหลักสูตร เป็นการพิจารณาว่าจะประเมินหลักสูตรในส่วนใดบ้าง 3.2) การเก็บข้อมูล ได้แก่การรวบรวมข้อมูลในส่วนต่างๆ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะข้อมูลจากแหล่งนั้น 3.3) การวิเคราะห์ข้อมูลคือการจัดกระทำข้อมูลที่ได้รวบรวมมา ได้จัดเป็นหมวดหมู่วิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับข้อมูล 3.4) การรายงานข้อมูลเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว โดยใช้การตีความอธิบาย ลงสรุปเกี่ยวกับข้อมูลนั้นเพื่อนำเสนอ

ข้อมูลที่ผ่านมาการวิเคราะห์แล้ว โดยใช้การตีความอธิบาย ลงสรุปเกี่ยวกับข้อมูลนั้นเพื่อนำข้อค้นพบจากรายงานข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขในส่วนต่างๆ ของหลักสูตรต่อไป นอกจากนี้เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander 1981, p. 4-5 อ้างถึงในภาณุจนา คุณารักษ์, 2540, หน้า 313) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 1) การศึกษาตัวแปรต่าง ๆ จากภายนอก ได้แก่ ภูมิหลังของนักเรียน สังคม ธรรมชาติของการเรียนรู้ แผนการศึกษาแห่งชาติ ทรัพยากร และความสะดวกสบายในการพัฒนาหลักสูตร และคำแนะนำจากผู้ประกอบอาชีพ 2) การกำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ 3) การนำหลักสูตรไปใช้ 4) การประเมินผลเป็นต้น และซีวรัตน์ สาส์ประเสริฐ (2545, หน้า 17) ได้เสนอแนวคิดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรได้ 4 ขั้นตอนดังนี้คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร โดยการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง ประเมินหลักสูตรฉบับร่าง และปรับปรุงหลักสูตรฉบับร่าง 3) การทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

จากการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ นักการศึกษาทั้งอดีตและปัจจุบันมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก หันต่อปัญหาเฉพาะหน้า และปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แล้วสรุปขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศิลปกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้โดยย่อ 4 ขั้นตอนดังนี้คือ 1) วิจัย (research) : การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนา (development) : การพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง ประเมินหลักสูตรฉบับร่าง และปรับปรุงหลักสูตรฉบับร่าง 3) วิจัย (research) : การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ และ 4) พัฒนา (development) : การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภูมิที่ 1



ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

**สมมติฐานการวิจัย**

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเรื่องศิลปะมี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการเรียนตามหลักสูตร ที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี